

PROGRAM – ZAŠTITA OKOLIŠA

Dio smo prirode i okoliša, i ono što radimo prirodi i okolišu, vratit će nam se. Moramo osvijestiti da resursi koje koristimo nisu beskonačni te da naše akcije koje radimo danas, imat će utjecaj na nekoliko sljedećih generacija.

Grad Varaždin u nekim je segmentima zaštite okoliša učinio značajne pomake, no i dalje postoje velike mogućnosti za poboljšanje.

SUSTAV GOSPODARENJA OTPADOM

Gospodarenje otpadom regulirano je Zakonom o održivom gospodarenju otpadom te pripadajućim podzakonskim aktima, koji su u skladu sa Europskim direktivama, a u svakom novom izmjenom nam daju nove zadatke i smjernice u kojem je pravcu potrebno izgrađivati sustav gospodarenja otpadom. Grad Varaždin u proteklih je nekoliko godina napravio pomak u tom pravcu i u 2019. godini značajno se primakao cilju o odvojenom sakupljanju 50% reciklabilnog otpada. Tako smo u 2018. od ukupno proizvedenih 10800 tona komunalnog otpada, odvojeno sakupili 27%, dok je 2019. ukupno proizvedeno 11267 tona otpada, a odvojeno je skupljeno 4339 tona ili čak 40,55%. Treba se nadati da će brojke za 2020. biti na tragu zahtjeva Direktive, ali isto tako razmisliti hoćemo li postojećim pristupom dostići nove ciljeve iz Direktive 2018/851 od 55% odvojeno sakupljenog otpada u 2025. te 65% u 2030. Ista direktiva između ostalog predlaže uvođenje sustava Plati koliko si bacio (Pay As You Throw – PAYT), te ograničava količinu otpada koja se smije odložiti.

Za postizanje navedenih ciljeva ključna je dobra suradnja između građana i našeg komunalnog poduzeća Čistoće, te izgrađen odnos povjerenja koji je trenutno narušen. Gradska vlast zajedno sa Čistoćom mora redovito i transparentno informirati građane o svim fazama gospodarenja otpadom i omogućavati građanima redovite i kvalitetne edukacije.

Od izuzetne je važnosti definirati cijene usluge odvoza smeća koje će građane poticati na smanjenu proizvodnju miješanog komunalnog otpada. Naplata mora biti prema stvarnoj količini proizvedenog nerazvrstanog otpada. Sustav gospodarenja otpadom bazira se na sakupljanju na mjestu nastanka, što je dobro, ali kao mjeru za izračun naknade ima volumen spremnika, a ne stvarnu količinu proizvedenog otpada, te time izjednačava krajnjeg korisnika koji na bolji način

razdvaja otpad s korisnikom koji uopće ne odvaja otpad. Na ovaj način građane se ne potiče da se obzirnije ponašaju prema okolišu.

Smatramo da je moguć sustav koji će sukladno EU direktivi nagrađivati bolje ponašanje spram okoliša i nagraditi veću energiju uloženu u njeno očuvanje te predložimo tri koraka za ostvarivanje ovog cilja:

- Prvi korak je omogućavanje personalizacije stvorenog otpada. Ovaj problem osobito je izražen u stambenim zgradama. Spremnici za odlaganje otpada često se nalaze na otvorenim mjestima uz ulice, a takvi su podložni ostavljanju otpada od strane drugih korisnika. Kako bi se onemogućilo ovakvo ostavljanje otpada, potrebno je nastaviti s izradom spremišta (kaveza) koji će onemogućiti ostavljanje otpada drugih korisnika.

- Drugi korak je naplata prema stvarnoj količini proizvedenog otpada, tj. prelazak s obračunske jedinice „spremnik“ na obračunsku jedinicu „kg“ ili „litar“.

- Treći korak je redefiniranje cijene minimalne javne usluge, odnosno prebacivanje troška skupljanja otpada na cijenu javne usluge za količinu predanog miješanog komunalnog otpada (sa fiksnog na varijabilni dio). Na taj način smanjila bi se cijena minimalne javne usluge, a povećala cijena za količinu predanog miješanog komunalnog otpada.

Treba razmotriti mogućnost otvaranja centralnih mjesta sakupljanja (CMS). To su veliki podzemni spremnici koji se pune putem digitalnih otvora, a mogu se nalaziti u velikim stambenim naseljima ili kraj trgovačkih centara, opremljeni su javljačem popunjenosti, te ih operater prazni tek kada su popunjeni. Benefiti CMS-a su, osim za krajnjeg korisnika, u smanjenju cijene usluge, i u smanjenoj količini proizvedenog CO₂. (U 2019. godini Čistoća je prijavila prijeđenih 10255 km po vozilu, ili ukupno preko 100.000 km).

Konačno, smanjenje količine proizvedenog otpada i povećanje udjela odvojeno sakupljenog otpada najbolje će se postići senzibilizacijom i edukacijom građana kroz kvalitetna predavanja i radionice u što je potrebno uključiti zelene aktiviste kao i profesore i studente Studija inženjerstva okoliša Geotehničkog fakulteta u Varaždinu.

Platforma Budimo grad također smatra da je neophodno osnovati Centar za ponovnu uporabu (CPU) u kojima će građani moći donirati predmete koje više ne koriste (primjerice stari namještaj, odjeća, posuđe te ostala roba široke potrošnje), a koji bi se ondje popravljali i preuređivali te ponovno stavljali na tržište. Takav bi centar otvarao nova radna mjesta i mogućnosti usavršavanja radnih vještina i znanja teže zaposljivih i socijalno ugroženih skupina.

- DIVLJA ODLAGALIŠTA

Hitno je potrebno odlučnije pristupiti problemu rješavanja problema divljih odlagališta. Jedno od mogućih rješenja problema divljih odlagališta je da se izgradi još jedno reciklažno dvorište (što je i zakonska obaveza) te da se prilagodi njihovo radno vrijeme građanima, zatim postavljanje mobilnih reciklažnih dvorišta po gradskim kvartovima sukladno zakonskim rješenjima, te bolja senzibilizacija i edukacija građana. Bolji video nadzor, veći broj komunalnih redara, volonterske eko patrole, web aplikacije za prijavljivanje, te strogo kažnjavanje prekršitelja, također su neka od rješenja.

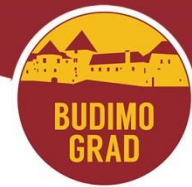
- ZELENI GRAD

Važno je spriječiti daljnju devastaciju i urbanizaciju zelenih površina. U suradnji s građanima identificirat ćemo područja i kvartove s malim površinama urbanog zelenila i razraditi plan za kreiranje parkova, zelenih otoka, urbanih vrtova. Također je potrebno poticati zelenu gradnju i zelene obnove stambenih zgrada. Osobitu pažnju posvetiti ćemo očuvanju Dravske park šume, čiju je urbanizaciju potrebno u potpunosti zaustaviti, te je pretvoriti u mjesto čija će primarna uloga biti zadovoljavanje potrebe za neagresivnom rekreacijom i relaksacijom najšireg građanstva, te za edukaciju najmlađih stanovnika grada.

- SVJETLOSNO ONEČIŠĆENJE

Iako ovaj oblik onečišćenja okoliša najmanje primjećujemo, on izaziva mnoge poremećaje kako kod biljnog i životinjskog svijeta, tako i kod čovjeka. Potrebno je na području cijelog grada uvesti „pametnu rasvjetu“. Njome bi se omogućile uštede u potrošnji električne energije, te značajno smanjilo svjetlosno onečišćenje. Sustav se sastoji od niza umreženih rasvjetnih tijela koje se lokalno ili centralno prilagođavaju trenutnom stanju i potrebama. Financiranje ovakvog sustava provodilo bi se kroz programe FZOEU, te u suradnji sa HEP ESCO-m.

Procijenjena visina investicije ja oko 15.000.000 kn. Zamjena i ugradnja pametne rasvjete vršila bi se kroz 4 godine i to: u prvoj godini izvršila bi se testna zamjena u jednom od gradskih kvartova (skupina ulica oko VIS-a ili skupina ulica oko Vukovarske ulice na Banfici). Nakon testnog perioda i analize rezultata utvrdila bi se učinkovitost sustava kroz parametre utroška električne energije te anketiranjem sugrađana u testnom području o svrsishodnosti projekta.

Procjena uštede električne energije za područje cijelog grada kreću se oko 2,5-3 milijuna kuna godišnje, što bi omogućilo povrat investicije u roku od 5-6 godina.

- **ZAŠTITA VODA**

Voda postaje sve značajniji resurs i sve češće se čuju glasovi o ustavnoj zaštiti prava na vodu. Kao zajednica svoju vodu možemo čuvati ne rasipajući je, ali i štiteći je od onečišćenja.

U distribuciji se gube velike količine vode. Svakoga dana smo svjedoci popravka vodovodnog sustava, koji je u većem dijelu grada star i preko 50 godina te se sukladno tome događaju sve češća propuštanja. U razvijenim zemljama EU ti se gubici računaju u 10-15% količinama ukupno zahvaćene vode, dok se na razini RH gubici računaju na oko 50% zahvaćene količine. U Varaždinu je, prema dostupnim podacima, oko 40%. Nažalost, mnoga od tih propuštanja su nama nevidljiva i tek pojavom vode na površini, ili velikim padom pritiska, dolaze u naš vidokrug. Kako bi se količina „izgubljene“ vode smanjila potrebno je implementirati sustave za rano otkrivanje propuštanja.

Edukacijske programe o zaštiti vode od onečišćenja potrebno je provoditi kroz obrazovni sustav, ali i stalnim obavještavanjem građana o stanju vode te o načinima kako oni kao pojedinci mogu tome pridonijeti. Zaštitu vode potrebno je provoditi i preventivnim analizama na mjestima ispuštanja iz industrijskih postrojenja i kontrolom poljoprivredne proizvodnje, koji su vjerojatno najveći onečišćivači podzemnih voda (opterećenost dušikom u RH iz stočarsko-peradarske proizvodnje najveća je u četiri grada i općine Varaždinske županije: Varaždin, Ludbreg, Martijanec, Jalžabet).

- **ONEČIŠĆENJE BUKOM**

Iako često buku ne smatramo opasnom, ona itekako djeluje na nas. EU ima dvojak pristup onečišćenju bukom: s općim okvirom za utvrđivanje razina onečišćenja bukom te s nizom zakonodavnih akata o glavnim izvorima buke, poput buke iz cestovnog, zračnog i željezničkog prometa, i buke iz opreme za vanjsku uporabu. Prvi korak svakako je detektiranje izvora onečišćenja bukom, te izrada karte buke na cijelom području grada.

U anketi provedenoj među građanima grada buka u nekim dijelovima grada predstavlja ozbiljan problem za normalan i zdrav život. U anketi je osobito spomenuta buka oko željezničkog kolodvora

Kako bi se smanjio negativan utjecaj buke Platforma se već sad zalaže za premještanje teretnog željezničkog terminala na lokaciju predviđenu GUP-om (između carinskog terminala i tvornice

MIV), čime bi se značajno umanjila buka koju uglavnom proizvodi teretni promet. Kao interventnu mjeru predlaže se izgradnja zvučnog zida kojim bi se odvojio prostor kolodvora od okolnih stambenih prostora.

Ista mjera mora biti poduzeta i kod svih industrijskih zagađivača bukom kojima je na granicama građevine dopuštena razina buke od 80dB, dok je u stambenim naseljima dozvoljeno samo 55dB, a često smo svjedoci industrijske izgradnje uz stambene zone.

- ONEČIŠĆENJE ZRAKA

Onečišćenje zraka može prouzročiti kardiovaskularne bolesti, respiratorne bolesti i rak te je glavni uzrok prerane smrti povezane s okolišem u EU-u. Neke tvari kao što su arsen, kadmij, nikal i policiklički aromatski ugljikovodici genotoksične su i kancerogene za ljude, a nije moguće odrediti prag ispod kojeg ne predstavljaju opasnost. Mnogo je izvora onečišćenja zraka, no ono ponajprije potječe od industrije, prometa, proizvodnje energije i poljoprivrede.

Na području grada Varaždina i okolice odvijaju se intenzivna industrija, obrada otpada i poljoprivredne aktivnosti koje utječu na kvalitetu zraka. Posljednjih godina, svjedočimo sve češćim pritužbama građana Varaždina na lošu kvalitetu i miris zraka (ovisno o vremenskim prilikama, smrad iz Varkomovog mehaničkog i biološkog pročišćivača otpadnih voda, dim iz dimnjaka Univerzalove energane, nenosni smrad i noćni ispusti gustog dima iz tvornice VIS, smrad iz tvornice stočne hrane Biodar, grad je okružen Kokinim peradarskim farmama za intenzivan uzgoj peradi koje u zrak ispuštaju amonijak, metan, dušikov oksid; iz smjera Kućan Marofa dolazi smrad svinjogojskih farmi; a stanari koji žive u blizini tvornice Gumiimpex žale se na miris spaljene gume...).

Dugotrajna izloženost lebdećim česticama, dušikovom dioksidu, ozonu, benzenima i ostalim onečišćivačima zraka znatno narušava zdravlje i kvalitetu života građana i šteti okolišu. Od vitalnog je interesa građana Varaždina da se prati kvaliteta zraka koji udišu kao što je i definirano zakonom o zaštiti zraka.

Najbliža mjerna postaja Državnog hidrometeorološkog zavoda za mjerenje kvalitete zraka nalazi se u Brezju, daleko od centra grada u kojem je najveća koncentracija ljudi i daleko od industrijskih aktivnosti koje uzrokuju onečišćenja. Osim toga, ta postaja mjeri samo koncentraciju dušikovog dioksida, dušikovog oksida, ozona i dušikovog monoksida, dok mjerne

postaje u ostalim gradovima mjere i etil benzen, ugljikov monoksid, sumporov dioksid, lebdeće čestice, benzene, toulen, itd.

Bez odgovarajućih mjernih podataka prikupljenih na izvorima onečišćenja, nije moguće kvalitetno i adekvatno predlagati niti provoditi mjere za sprječavanje ili smanjivanje onečišćenja zraka, a nije moguće ni utvrditi kvalitetu zraka koji građani udišu.

Platforma Budimo grad predlaže da se u proračunu grada Varaždina osiguraju sredstva za projekt postavljanja mjernih stanica za mjerenje kvalitete zraka na dvije lokacije. Lokacija zapad (Jalkovec, POS, Grabanice) i lokacija istok (Vilka Novaka, Carina, Pavleka Miškine). Podaci prikupljeni na mjernim stanicama bili bi dostupni svim građanima na mrežnim stranicama grada u realnom vremenu. Povijesni podaci prikupljeni mjerenjem mogli bi se koristiti za daljnje analize.

Prilikom predstavljanja programa platforma Budimo grad podijelila je preko 1000 komada platnenih vrećica kako bi smanjila utjecaj na okoliš naših sugrađana koji se koriste jednokratnim vrećicama. Ovo je samo mali doprinos u ostvarenju cilja nulte emisije onečišćenja i puta u Zero Waste budućnost našeg grada.

Krajnji cilj platforme je prijava za European Green Leaf 2025. godine ili zelenu EU prijestolnicu, te se sve naše politike usredotočene k izgradnji zajednice koja želi živjeti u niskougljičnom, održivom i resursno učinkovitom okruženju.